

VERGES SEGONS LES FONTS ESCRITES (i II): SEGLE XX

Referent a Verges, diu Joaquim Botet i Sisó (1846-1917) en l'obra Geografia General de Catalunya, dirigida pel polític i historiador barceloní Francesc Carreras i Candi (1862-1937):

La vila de Vèrges, que ab lo vehinat de La Vall forma un districte municipal, situat en la plana del Baix Empordà, s'axeca a la riba esquerra del riu Tèr, uns 25 metres sobre lo nivell del mar. Dista poch més de 8 k. de la estació de Sant Jordi, en lo camí ferre de Barcelona a França, y 22 k. pròximament, en ratlla dreta, de la ciutat de Gerona. Afronta al N. y al E. ab lo de La Tallada, al S.

ab lo riu Tèr, y al O. ab lo de Jafre. Té 358 edificis i alberchs, dels quals 342 formen la vila y los 16 restants lo vehinat de La Vall (2.200 metres de Vèrges) o estàn escampats isoladament pel terme, ab 1.021 habitants de fet (1059 de dret) dels quals 379 saben llegir y escriure. Los de fet es classifcan en: Hòmens: solters, 231; casats, 251; viudos, 23; total, 505. – Dones: solteres, 218; casades, 250; viudes, 48; total, 516.

Darrers treballs de construcció del pont de Verges citat en l'article (Foto: Josep Esquirol. Arxiu Municipal de l'Escala)

Atravessen lo terme, creuant-se a Vèrges, la carretera de Figueras a La Bisbal, que té sobre lo Tèr un pont de nova construcció a 500 m. de la vila, y la de Medinyà a Sant Jordi y l'Estartit. Compta també ab camins vehinals a La Vall, a Garrigoles y a Bellcayre. Lo regan ademés del riu Tèr, lo torrent de La Vall, lo rech anomenat La Canal y la cequia dels molins de Bellcayre. Lo terror es bò,

mólta part de regadiu, y produheix en los conreus grans, llegums, hortals y fruyta, y oli y vi en los turons (lo puig Rodón y lo puig Bastons) que s'axecan en lo terme. Cria bestiar llanar y boví, y a la riba del Tèr hi ha arbredes plantades principalment de carolins, que proporcionen fustes pera cayrats y embalatges.

La població, regularment urbanisada, té dues places y set carrers; una font pública; dues escoles públiques elementals completes,

una de noys y altra de noyes, y una privada de noyes dirigida per les Germanes Tercaries Dominiques; metge, apotecari, veterinari, comerços de robes y comestibles, dos molins fariners y bon nombre de petites arts y industries. S'hi troban hostals y carruatges de lloguer, apart de la ordinació a la estació de Sant Jordi en tots los trens (prèu del assiento 0'50 pesseta) y diària a Figueres (1 pesseta), a Gerona (1'25 pessetes) y a La Bisbal (0'50 pesseta): hi havia hagut hospital, y conserva part de les muralles, flanquejades de torres quadrades, que l'envoltavan durant l'Edat Mitjana. Celebra festa major los días 7 y 8 de Janer; fira lo 20 de Maig y lo 28 de Setembre, y mercat tots los dimecres.

Reb lo correu per Sant Jordi, y pertany al districte de Torroella de Montgrí.

Es parroquia urbana, de primer ascens, ab rector y vicari; abans pertanyia al ardiaconat d'Empordà y ara pertany al arxiprestat de Gerona. La església parroquial està dedicada a Sant Julià y Santa Basilisa, y a La Vall, hi havia hagut una capella, avuy feta malbé, dedicada a Sant Pere.

Notes històriques. Verges fou en la Edat Mitjana una baronia, que a darrers del segle XIII posseïa en feu dels comtes d'Empories En Bernat Amat de Cardona, y estava encara en poder dels successors d'aquest quan lo rey Felip I de Catalunya y II de Castella disposà la seva reincorporació a la corona, puix contra aytal disposició acudí en justícia En Jaume de Cardona, qui allavors la posseïa, axí com també pera reivindicar la propietat de la cequia que de Colomers per Bellcayre y Empories porta les seves aygues a la mar. Sobre lo darrer extrém arribaren lo rey y-l Cardona a una transacció: però sobre lo primer ordre del rey va prevaldre y Verges, vila reyal, era en 1698 cap d'una Batllia de la quina formavan part los llochs de Verges, La Tallada, Bellcayre, Canet, Jafre, Viloprúu, Camallera, Saus, Garrigoles, Marenyà, Tòr, Colomers y Gahuses.

La situació de Verges, a la vora d'un gual del Tèr y just un vell camí carreter que de La Escala conduhía a Gerona, ha donat a la vila certa notorietat en les guerres que han afligit la comarca en diferents èpoques, però principalment quan la invasió francesa del any 1694. Lo día 26 de maig d'aquest any entrava a Verges l'exèrcit francès comandat pel marescal Noailles, disposat a forçar lo pas del Tèr que defensavan en la riba oposada les tropes espanyoles en nombre de 20.000 hòmens, a les ordres del marquès de Villena, virrey de Catalunya. Lo combat s'inicià a la matinada del dia 27 y fou desgraciat pera les nostres tropes, donchs lo marescal Noailles durant la nit feu marxar envers Torroella de Montgrí lo gros de les seves forces, que per allí atravessaren lo Tèr ab menys resistència, ja que lo gros del exèrcit espanyol s'havia fortificat y los esperava principalment enfront de Verges: desfeta la ala dreta espanyola, tot l'exèrcit francès passà lo Tèr, per tres llochs diferents, més al E. de Verges, y la derrota se feu sagnanta y general, ab gréus conseqüències pera la vila de Palamós y la ciutat de Gerona. Aquesta memorable batalla, coneguda per batalla de Verges y batalla del Tèr, en la qual els espanyols tingueren 5.000 baixes, més de 3.500 presoners y

perderen quasi tots els bagatges, fou celebrada per los francesos ab la encunyació d'una medalla.

A cop d'ull, el que es pot constatar és la riquesa d'informació que ofereix aquest darrer text, ja que l'obra aporta nombroses explicacions i dades estadístiques, com és lògic, però també inclou anotacions històriques, com el relat de la Batalla de Verges o del Tèr, episodi bèl·lic emmarcat en la Guerra dels Nou Anys (1688-1697) entre França i la Gran Aliança.

A efectes pràctics i comparatius, que és el que més interessa, es pot observar quina fou l'evolució de la vila de Verges en gairebé 50 anys (1865-1910) pel que fa a dos conceptes, construccions i població, tal com recull el següent quadre:

S'observa un creixement generalitzat pel que fa a les construccions, però respecte a la població es nota una certa diferència, probablement per la lenta recuperació

Concepte	Any 1865	Any 1910	Evolució
Construccions:			
General	290	358	+ 23,45%
Nuclí	280	342	+ 22,14%
La Vall + aïllades	10	16	+ 60%
Habitants	1.154	1.021	- 11,52%

que suposà el llast heretat de l'epidèmia de còlera que visqueren les nostres contrades, i també Verges, l'estiu de 1885.

Això no obstant, del text també es pot extreure que, a l'inici de la segona dècada del segle XX, Verges tenia una taxa d'analfabetisme d'un 62'88% (només un 37'12% de la població sabia llegir i escriure) i també es coneix la distribució de la població per sexes i segons l'estat civil, dades recollides en el següent quadre, d'una manera i per grups:

Sexe	Solters/Solteres	Casats/Casades	Vidus/Vidues	Total
Homes	22,53% [45,74%]	24,58% [49,70%]	2,25% [4,56%]	49,46% [100%]
Dones	21,35% [42,25%]	24,49% [48,45%]	4,70% [9,30%]	50,54% [100%]
Total	43,88%	49,07%	6,95%	100%

JORDI GALLEGOS I CÓRDOBA

Llicenciat en història

**Taller
ISERN**

PLANXA I PINTURA
C/ Girona, 39
Tel. 972 78 01 96